

Ημερομηνία Γεν. Ο. Κανονιστικού Κώδικος Δι. Δικαστηρίου -
Δικαστηριακῶν ἐξ. ἀρτηροσώζων Ζαυ Πιπίλων.

Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ Συνέλευσις 27.7.1949 ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ Καμύνη

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΣΥΝΟΙΚΕΣΙΑ ΚΑΙ ΓΑΜΟΙ ΟΙ ΠΡΟΙΚΟΘΗΡΕΣ ΣΤΙΣ ΔΟΞΕΣ ΤΩΝ

Ὁ γάμος ἀπὸ ἔρωτα ἦταν ἄγνωστος στὴν Ἀθήνα, στὰ μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιάς. Τὰ συνοικέσια γινότανε τότε μὲ προξενειά. Τὰ ἐνδιφερόμενα μέλη κάνανε ἓνα ἀποκλειστικὰ οἰκογενειακὸ συμβούλιο καὶ συζητούσανε τοὺς ὅρους τῆς....ἐμπορικῆς αὐτῆς ἐπιχειρήσεως. Κι' ὅταν τελείωναν οἱ διαπραγματεύσεις—καὶ ἔφερενε ὅλα ὁ Θεὸς δεξιὰ—πηγαίνανε στὸ συμβολαιογράφο κι' ἔφτιαχναν ἀμέσως τὸ προικοσύμφωνο ποὺ τὸ ὑπέγραφαν καὶ οἱ μάρτυρες. Κανὼν καὶ ὑποχρέωσις ἦταν νὰ ἔχουν τὰ πλούσια σπίτια γιὰ μάρτυρες τοὺς προύχοντας καὶ μάλιστα τοὺς δημογερόντους τῆς Ἀθήνας.

Τὸ προικοσύμφωνο, ποὺ ἔφερε καὶ τὴν ὑπογραφή τοῦ πατέρα, ἂν ἦταν ἐγγράμματος, περιεῖχε τὴν καταγραφή τῶν προικιῶν, δηλαδὴ τῶν ρούχων τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ, τῶν οἰκιακῶν σκευῶν καὶ ἐπιπλῶν, τῶν πολυτίμων κοσμημάτων καὶ τοῦ σπιτιοῦ. Στὸ ἴδιο προικοσύμφωνο—ποὺ λεγόταν «ἐγκλαβή», ὅπως καὶ στὴν Πόλη—ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ ἔωριζε ἓνα ποσόν, ἀναλόγως τῆς περιουσίας του, ὡς προγαμιαίαν ἄδωρεάν ὑπὲρ τῆς νύφης. Ἐννοεῖται τώρα πὼς ὅσο καιρὸ κρατοῦσαν αὐτὲς οἱ πολυποίκιλες διαπραγματεύσεις, ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύφη ἐφλέγοντο ἀπὸ τὸν πόθο νὰ....ἰδωθοῦνε γιὰ πρώτη φορὰ, ἐπειδὴ οἱ πατεράδες τους τοὺς πάντρευαν χωρὶς νὰ λαμβάνουν τὸν κόπο νὰ τοὺς ρωτήσουν ἂν εἶχαν καμμιά διάθεση νὰ ἐνωθοῦν ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο καὶ μάλιστα ὅταν δὲν γνωρίζόντουσαν!....

Στὴν ἀρχὴ οἱ γάμοι αὐτοὶ γινότουσαν μὲ σεμνότητα καὶ ἀφέλεια. Σιγὰ-σιγὰ ὅμως ὅταν οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νὰ ὑπερτεροῦν τοὺς Τούρκους στὴν οἰκονομικὴ εὐεξία (χάρη στὸ δαιμόνιο ἐμπορικὸ τους μυαλό), ὅσο δηλαδὴ μεγάλωναν οἱ περιουσίες τους, τοὺς μεγάλωνε καὶ ἡ τάση πρὸς ἐπίδειξη. Ἡ ὑπερβολή, ἡ ἀμυαλωσύνη καὶ ὁ πόθος τῆς ἐπίδειξεως ἐφθασαν μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ κατὰ τὴν προικοδοσίαν, ὥστε πολλοὶ γονεῖς κατήνησαν νὰ δώσουν ὅλα τους τὰ ὑπάρχοντα καὶ νὰ φτωγήνουν γιὰ νὰ ξεπεράσουν καμμιά ἀντίζηλό τους οἰκογένεια στὸ ποσόν τῆς προίκας! Γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μετρητά, ἔδιναν στὶς θυγατέρες τους

προϊκα και κτήματα και ρούχα πολυτελέστατα, και διαμαντικά μεγάλης αξίας.

Ἡ μανία αὐτῆ τῆς ἐπιδείξεως γινόταν ἀφορμὴ πολλῶν και διαφόρων κακῶν. Πρῶτον: τ' ἀγόρια ἔχαναν τὸ νόμιμο μερίδιό τους, ἀπ' τὴν πατρικὴ περιουσία, γιὰ νὰ τὸ πάρῃ ἡ ἀδελφὴ τους και νὰ μεγαλώσῃ ἡ προίκα της. Καὶ ὅταν οἱ «ἄρρενες» μιᾶς οἰκογενείας ἦσαν καλόβουλοι και δὲν μιλοῦσαν τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχε και πολὺ μεγάλες συνέπειες. Μὰ ὅταν τύχαιναν τίποτα «στραβόξυλα» ποὺ δὲν ἐνοοῦσαν νὰ ζημιωθοῦν γιὰ νὰ «καζαντίσει» περισσότερο ὁ γαμπρὸς τους, τότε ἄρχιζαν ἡ γχορίνες και οἱ φαγωμοὶ και—ἀντίο οἰκογενειακὴ γαλήνη!

Και ἡ μανία τοῦ συναγωνισμοῦ αὐτοῦ στοὺς γάμους δὲν περιοριζότανε στὶς πλούσιες οἰκογένειες. Καὶ ἡ φτωχολογί, ὅπως σημβαίνει πάντοτε, πέρνοντας τὸ κακὸ παράδειγμα ἀπ' τὶς ἀνώτερες τάξεις ζητοῦσε νὰ τὶς μιμηθῇ. Ἔτσι οἱ φτωχοὶ ἀναγκαζόντουσαν νὰ δανειστοῦν ἀπ' τοὺς πλουσίους, ἔχρεώνοντο, πολλὲς φορὲς κατεστρέφοντο γιὰ νὰ παντρεύουν ἕνα τους κορίτσι. Μόνον ὁ ρουχισμὸς ποὺ ἔδιναν τότε στὴ νύφη στοίχιζε τότε ὀλόκληρη περιουσία. Σὲ κάποιο προικοσύμφωνο τοῦ 1770, ἡ μητέρα, ἀφοῦ ἀπαριθμεῖ τὴν προίκα τῆς κόρης της, μπόλιες, πεσκούρια, γούζους, ζωνάρια, σιγούνες, μαντροκάκκαβα, ἑκατὸ πρόβατα, δυό... γαιδάρες (μιὰ μεγάλη και μιὰ μικρὴ) και γρόσια μετρητὰ 23, δικαιολογώντας ἐν τέλει τὴν μὴ ἔγκαιρον παράδοσιν τοῦ ἀντεριοῦ τῆς νύφης, προσθέτει:

«Φανερόνουμεν ὅτι διὰ τὸ ἀντερὶ ρούχο, ἐπειδὴ και νὰ μὴν ἦταν τελειομένο κατὰ τὴν συνειθιάν του ἐτιμήθη ἡ αὐτὴ ἔξοδος ράγια πενήντα και διὰ τὴν ἔξοδόν του ἔδωσα πρόβατα πενήντα»!...

Μ' ἄλλους λόγους ἐπειδὴ τὸ ἀντερὶ τῆς νύφης δὲν ἦταν ἔτοιμο και ἐπειδὴ στοίχιζε 50 ράγια δόθηκαν ἀντ' αὐτοῦ 50 πρόβατα!...

Ἄν λοιπόν ἡ κόρη μιᾶς φτωχῆς νοικοκυρᾶς εἶχεν ἀντερὶ αξίας 50 προβάτων—δηλαδὴ πεντακοσίων προπολεμικῶν δραχμῶν—βάλτε πιὰ μὲ τὸ νοῦ σας τὸ ποσὸν τῆς συνολικῆς προίκας μιᾶς πλουσιοκόρης ποὺν χε ὄχι ἀντερὶ μὰ τζουμπὲ μὲ βαρύτιμη μηλωτή!

*
*
*

Ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ αὐτοῦ πολλὲς οἰκογένειες κατεστράφησαν οἰκονομικῶς ἀπ' τὴν ἄσκοπη αὐτὴ μανία ἐπιδείξεως, και οἱ περὶ φρόνιμοι ἀπ' τοὺς Ἀθηναίους ἀπεφάσισαν νὰ «κρούσουν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου». Συγκεντρωθέντες λοιπόν, στὰ 1737, στὴ Μητρόπολη παρουσία και τοῦ μητροπολίτου, ἔθεσαν τὶς βάσεις ἀμειλίχτου διωγμοῦ κατὰ τῆς προικοθηρίας και τῆς πλειοδοσίας στὶς προίκες. Ὄρισαν δὲ

πὼς ἡ πρώτη καὶ ἀνώτατη προικοδοσία—στὶς πλούσιες οἰκογένειες— ἔπρεπε νὰ μὴν ὑπερβαίῃ τὰ 1050 γρόσια, συμπεριλαμβανομένων τῶν κινητῶν ὡς καὶ τῶν ἀκινήτων κτημάτων. Ἀνάλογα ἦταν καὶ τὰ ποσὰ πὺ ἐπρεπε νὰ δίνουν οἱ μικροαστικὲς οἰκογένειες. Καὶ γιὰ νὰ μὴν μπορῇ κανεὶς νὰ παραβιάσῃ τὶς διατάξεις αὐτὲς, ὑπέγραψαν τὸ πρακτικὸ τῆς συμφωνίας των καὶ τῷστειλαν στὸν τότε οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Νεόφυτο ΣΓ', νὰ τὸ ἐπικυρώσῃ. Ὁ Νεόφυτος, ὅχι μονάχα υἱοθέτησε πλήρως τὰς ἀπόψεις του, μὰ ἔβγαλε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1737 καὶ φριχτὸ ἀνάθημα κατὰ τῶν παραβατῶν αὐτοῦ. Ἴδου τώρα καὶ τὸ περ' φημο αὐτὸ ἀνάθημα:

«Ἐἴτε οἱ γονεῖς φανερωῶς ἢ κρυφίως ἢ καθ' οἶονδῆποτε ἄλλον τρόπον θελήσωσιν ὑποσχεθῆναι καὶ δοῦναι ταῖς θυγατρᾶσιν αὐτῶν ὑπὲρ τὴν διορισθεῖσαν ταύτην (προικοδοσίαν) μέχρι τῆς πρώτης τάξεως ποσότητα τῶν χιλίων πενήκοντα γροσίων, εἴτε οἱ διατιμηταὶ χαρίζομενοι τῷ ἐνὶ μέρει, οὐ ποιήσωσι τὴν διατίμησιν ἀδόλως καὶ ἄνευ τινὸς φιλοπροσωπείας, καὶ παραβλέψωσι ποσῶς τὸν κοινὸν τοῦτον ὕρον τῆς πολιτείας, καὶ γένωνται αἴτιοι τοῦ μὴ διορθωθῆναι τὸ κοινὸν τοῦτο πάθος καὶ νόσημα καὶ δυστύχημα: οἱ τοιοῦτοι ὡς προδότηι καὶ ἐπίβουλοι τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας, καὶ τῆς κοινῆς συστάσεως καὶ εὐταξίας ὑμῶν ἀπάντων, ὁποίας ἄν εἴησαν τάξεως ἢ βαθμοῦ, ἀφωρισμένοι εἴησαν παρὰ τῆς ἀγίας καὶ ζωοποιοῦ καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῆ φύσει μόνου Θεοῦ, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι.» κ.λ.π.

Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀναθήματος αὐτοῦ θρηῆνος καὶ ὀδυρμὸς ἐπικολούθησε στὴν τάξιν τῶν προικοθηρῶν. Μολαταῦτα ὁ ἀφορισμὸς ἔγινε ἀφορμὴ νὰ πάψῃ τὸ κακὸ, ἐυστυχῶς ὅμως γιὰ λίγον καιρὸ. Κατόπιν ὁ πατριαρχικὸς ἀφορισμὸς λησμονήθηκε καὶ ἄρχισε ἡ ἴδια ἱστορία. Ἡ μητέρες ξανάδιναν μεγάλες προίκες, ἀφθονα σωβρακοπουκάμισα, εἴκοσι τρία βαρῦτιμὰ παπλώματα καὶ χρυσοκέντητα ζιπούνια καὶ ζουμπέδες μὲ μηλωτή! Οἱ δὲ πλούσιοι ἔδιναν πέντε ζουμπέδες χρυσοπόρφυρους, ἔννια ἄντερια καὶ μποχτσάδες χρυσοκέντητους, καὶ παπλώματα χρυσὰ καὶ προσκεφαλάδια μὲ κόμπους μαργαριταρένους, καὶ ταμπακέρα ἀργυρῆ...γιὰ τὴ νύφη, ὅταν θὰ γερνοῦσε καὶ θὰ ροφοῦσε ταμπάκο!

Καὶ ἐνῶ οἱ πλούσιοι ἐξηντιλοῦντο οικονομικῶς καὶ οἱ μεσαῖες κοινωνικὲς τάξεις καταστρέφονταν, τὰ κορίτσια τῆς φτωχολογιάς ἔμεναν ἀνύπαντρα καὶ ἔβλυναν στὰ πόδια τους ἀπ' ἑὸν καὶμό. Οἱ εὐέλπιδες νέοι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς οὔτε γυροῦσαν νὰ τὰ κυτάξουν. Καὶ ἔκαναν

πολὺ καλὰ, ἀφ' οὗ ἔβλεπαν τόσες πλούσιες οἰκογένειες τριγύρω τους νὰ μαλάνουν ποιὸς νὰ τοὺς δώσῃ μεγαλύτερη προΐκα!

Τὸ κακὸ λοιπὸν ἐχειροτέρευε. Ὡσπου ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ ἀπέλυσε στὰ 1767 ἓνα κανόνα—«Διαταγαὶ γάμων ἐν ἔτι σωτηρίῳ. ἀφ' ἑξ' ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ»—σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο τὸ τραχώμα κατηγορεῖτο καὶ παρέμεινε ἰσχύουσα μόνον ἢ προΐκα ἢ ἀποτελουμένη ἀπὸ ρουχικὰ καὶ οἰκιακὰ σκεύη— ἢ «ἐγγλαβή». Ἴδου καὶ ὁ πατριαρχικὸς κανὼν:

«Ὅποιος μέλει νὰ ἔλθῃ εἰς κοινωνίαν νομίμου γάμου, ἄσπρα, τὰ λεγόμενα δηλαδὴ τραχώματα, παντελῶς μῆτε νὰ πέρῃ, μῆτε νὰ προβάλλῃ καὶ νὰ ζητῇ ἀλλὰ ὅποιος καὶ ἂν εἶναι εἴτε τῆς πρώτης τάξεως, εἴτε τῆς ἐσχάτης χωρὶς ἄσπρα νὰ τελειῇ τοὺς γάμους του, καὶ ἄσπρα πλέον καὶ τραχώματα ἐξ ὀλοκλήρου νὰ λείψουν ἀπὸ τὴν μέσην, ὅτι τὸ μυστήριον μῆτε πουλιέται, μῆτε ἀγοράζεται μὲ ἄσπρα. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε κατὰ τὴν μέχρην τοῦ νῦν κακὴν συνήθειαν νὰ ἀποβλέπῃ εἰς ἄσπρα, καὶ μὲ ἄσπρα νὰ συμφωνῇ τοὺς γάμους του, νὰ μένῃ ἐπικατάρατος. Τοῦτο ἐννοεῖται καὶ διὰ τὸν γαμβρὸν καὶ διὰ τὸν μεσίτην τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης.

Τὸ συνδικὸ αὐτὸ γράμμα τὸ ὑπεδέχθησαν μὲ ἀνακούφιση οἱ φτωχὲς μανάδες ποὺ ἔβλεπαν τὰ κορίτσια τους νὰ μαραίνονται στὸ ράφι. Τότε κάποιος ποιητὴς ἐνεπνεύσθη ἓνα ἐπίκαιρο σχετικὸ τραγοῦδι, ποὺ τὸ δημοσίευσε πρῶτος, πολὺ ἀργότερα, ὁ Μαρτῖνος Βρετὸς στὸ Ἐθνικὸ Ἡμερολόγιον τοῦ 1864. Σὰς παραθέτουμε μερικὰ τετράστιχα:

.....
 Ἐσηκώθηκ' ἀπ' τὴ μέση
 εἰς τὸ γένος τόσους χρόνους
 τραχώμα τὸ ὠργισμένον
 ἢ πηγὴ τῶν συμφορῶν μας.
 Αὐτὸ ἦταν ἡ αἰτία
 ὅπου φόβον προξενούσε,
 νέοι ὅλοι νὰ τρομάζουν
 κι' ὅλοι τους τὴν ἡλικίαν,
 ἄσπρα γύρευαν ζητοῦσαν
 τὰ κορίτσια δὲν ψηφοῦσαν.

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΣΙΛΛΕΡ

Ὁ Φρειδερίκος Σίλλερ γεννήθηκε στὴ μικρὴ πόλη Μάρμπαχ, τοῦ Δουκάτου τῆς Βυττεμβέργης, τὴν 10ην Νοεμβρίου τοῦ 1859. Ὁ πατέρας του, Χριστόφορος Σίλλερ, ἦταν χειροῦργος καὶ εἶχε πολὺ νέος ἀκόμα ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν στρατιωτικοῦ ἱατροῦ, στὸ Γερμανικὸ στράτευμα. Ἡ μητέρα του, μιὰ σεμνὴ γερμανίδα, μὲ ἀπλοὺς τρόπους καὶ πολὺ αὐστηρὲς ἀρχές, εἶχε πολὺ νωρὶς, ἀφοσιωθεῖ στὴν ἀνατροφή τοῦ μικροῦ Φρειδερίκου, στὸν ὁποῖο διέβλεπε ἕνα χαρακτῆρα πολὺ ἀσταθῆ καὶ ἐπιπόλαιο.

Ὁ Φρειδερίκος Σίλλερ, ὕστερα ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ γυμνασίου τὰ ὁποῖα ἄκουσε σ' ἕνα ἔσωτερικὸ Λύκειο τοῦ Μάρμπαχ, ἀνεχώρησε μὲ τὴ μητέρα του γιὰ τὴ Βυττεμβέργη, ὅπου εἶχαν μεταθέσει ἐκεῖνο τὸ καιρὸ τὸν πατέρα του. Ὁ Σίλλερ τότε θὰ ἦταν μόλις 16 ἐτῶν.

Οἱ γονεῖς του ἐσκέπτοντο νὰ τὸν ἐγγράψουν στὸ Πανεπιστήμιο, γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἐπιστήμην τοῦ πατέρα του, νὰ γίνῃ δηλαδὴ γιατρός. Ὁ Σίλλερ ὅμως δὲν εἶχε καὶ τόσο διάθεσιν γιὰ πανεπιστημιακὴ σπουδὴ.

Διαρκῶς τὸν ἐβλεπε κανεὶς μελαγχολικό, ν' ἀποφεύγῃ τὸν κόσμον, νὰ κλείνεται μονάχος, ὥρες ὀλόκληρες στὸ δωμάτιό του καὶ νὰ κἀνῃ, πράγματα ὄχι φυσικὰ γιὰ τὴν ἡλικίαν του. Ὅταν ἡ μητέρα του τοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ μέλλον του καὶ γιὰ τὸ ἐπάγγελμα πὸν ὄφειλε νὰ ἐκλέξῃ γιὰ νὰ ζῆσῃ στὸν κόσμον, ὁ Σίλλερ ἐγινότανε κατακίτρινος καὶ, χωρὶς νὰ δίνῃ καμμιά ἀπάντησιν, ἔπεφτε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς καὶ ἔκλαιγε, σὰν νὰ τοῦ εἶχε συμβῆ κακό. Οἱ γονεῖς του ἀνήσυχον γιὰ τὴν κατάστασιν τοῦ γιοῦ τους, ἀπέφευγαν νὰ τὸν ἐνοχλοῦν. Ὁ φιλάσθενος χαρακτῆρας του καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ λεπτὴ κράσῃ του δὲν τοὺς ἐπέτρεπε νὰ φθάσουν σὲ βίαια μέτρα.

Σὲ λίγον καιρὸ ὁ Σίλλερ ἐξεμυστηρεῦθη στὴν μητέρα του, τὴν ἀκλόνητην ἀπόφασίν του νὰ κλειστῆ σ' ἕνα Μοναστήρι καὶ νὰ ζῆσῃ μακριὰ ἀπ' τὸν κόσμον. Οἱ γονεῖς του ἐταράχθησαν καὶ προσεπάθησαν νὰ καταπολεμήσουν μὲ κάθε τρόπο τὴν ἐπιπόλαιην αὐτὴν ἐπιθυμίαν τοῦ γιοῦ των πὸν θὰ κατέστρεφε τὸ μέλλον του. Ἐτοίμην τὴν συστηματικὴν διδασκαλίαν πὸν τοῦ ἔκανε ὁ πατέρας του καὶ μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ Δουκὸς τῆς Βυττεμβέργης, ὁ ὁποῖος συνεδέετο πολὺ μὲ τὸ σπίτι του, κατώρθωσαν ὕστερα ἀπὸ ἀρχετὸ καιρὸ νὰ πείσουν τὸν νεαρὸ Σίλλερ ν' ἀναθεωρήσῃ τὴς ἀποφάσεις του καὶ νὰ ἐγγραφῆ στὸ Πανεπιστήμιον. Ὁ

Φρειδερίκος Σίλλερ ήταν τότε 18 ετών και μπορούσε να πη κανείς ότι ήταν πρώτη φορά, που έρχόντανε σ' έπαφή με την πραγματικότητα.

Στό Πανεπιστήμιο ό Σίλλερ δέν ύπληξε ποτέ καλός φοιτητής. Από τόν πρώτο χρόνο τών σπουδών του αισθάνθηκε μιá φυσική άπέχθεια πρós την Ιατρικήν έπιστήμην. Στις έπιστολές που έγραφε τότε στον Δούκα τής Βυττεμβέργης προσέθετε πάντοτε στερεότυπα:

«Ουδέποτε μόρρεσα να καταλάβω γιατί θέλησαν να με κάνουν γιατρού. Όλα αυτά που μαθαίνω, μου φαίνονται ξένα άπ' τόν έαυτό μου. Και όμως θά μείνω και θά τελειώσω τις σπουδές αυτές ξέροντας πώς έτσι μόνο μπορώ να ίκανοποιήσω την έπιθυμία τών γονέων μου».

Όταν τέλος πήρε τó δίπλωμά του, σέ ηλικία 24 ετών, διωρίστηκε άμέσως στρατιωτικός ίατρος στην ύπηρεσία τής φρουράς του Δουκός τής Βυττεμβέργης.

Την εποχή αυτή άρχίζει να ύφίσταται και αυτός την έπίδραση του ρωμαντισμού και δημοσιεύει τούς «Ληστάς» εις τούς όποιους κατηριάζει ώρισμένες κοινωνικές προλήψεις. Τό έργον αυτό έκαμε μεγάλην άίσθησιν στη μικρή κοινωνία τής Βυττεμβέργης, λόγω δέ τών έπαναστατικών ιδεών του, δια του όποιου ώμιλουσε ό ίδιος ό Σίλλερ, τόν επέταξαν άπ' τόν στρατό και τόν κατεδίκασαν εις ένός μηνός φυλάκισιν.

Όταν βγήκε άπό την φυλακή ό Σίλλερ, άπεφάσισε ν' άφοσιωθί όριστικώς εις τά γράμματα και ιδίως στο Θέατρο, τó όποιο τόν ένέθουσίαζε ιδιαίτέρως. Με τά ελάχιστα οικονομικά μέσα που είχε και τά όποια συνίσταντο μόνο σέ μιá μικρή μηνιαία σύνταξη την όποιαν του είχε άπονείμει ό Δούξ τής Βυττεμβέργης, ό Σίλλερ, άφησε κάθε άλλη έργασία και άρχισε να γράφη. Έτσι εις διάστημα πέντε έτών έδημοσίευσε την «Δολοπλοκίαν ναι τόν Έρωτα», την «Μαρία Στούαρ», την «Ζάν ντ' Άρκ», τόν «Γουλιέλμο Τέλλο» και την μεγάλη τριλογία του «Βαλλενστάϊν».

Στά 1793, σέ ηλικία 34 ετών, ό Σίλλερ γνωρίσθηκε για πρώτη φορά με τόν ένδοξο τότε ποιητή τής Γερμανίας Γκαίτε. Η γνωριμία αυτή, ή όποία έμελλε να έξελιχθί πολύ γρήγορα σέ πολύ στενή φιλία, έπηρέασε πολύ τó πνεύμα του Σίλλερ. Εις όλα σχεδόν τά γράμματα, τά όποια έστειλε στη Βεϊμάρη, όπου έμενε τότε ό μεγάλος Γερμανός ποιητής, διαφαίνεται ένας άγνός θαυμασμός και μιá ειλικρινής εκτίμηση πρós τόν ποιητήν του «Φάουστ».

Άργότερα δημοσίευσε μερικές «φιλοσοφικές και αισθητικές μελέτες» ή όποιες και σήμερα ακόμα θαυμάζονται για τή βαθύτητα και τή

σαφήνεια τῶν ἰδεῶν, πού ἀναπτύσσει περὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς τέχνης. Ὑστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ, ἐπηρεασμένους ἀπὸ τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίες τοῦ Κάντ, ἐξέδωσε τὴν περίφημη «Ἱστορία τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου» πού θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῆς Γερμανικῆς φιλολογίας.

Ὁ Φρειδερίκος Σίλλερ ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐνθουσιώδεις ὁπαδοὺς τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὅταν στὰ 1792, ἡ Συνέλευσις τῆς 26 Αὐγούστου, ἀπένειμε στὸν Σίλλερ τὸν τίτλο τοῦ Γάλλου πολίτου, ὁ μεγάλος Γερμανὸς ποιητὴς ἐδάκρυσε ἀπὸ συγκίνησιν γιὰ τὴν τιμὴ πού τοῦ ἐγένετο. Καὶ αὐτός, ὅπως καὶ ὁ ἐνδοξος λυρικός ποιητὴς Χάϊνε, ἐπίστευε μέσα του, ὅτι εἶχε γεννηθεῖ περισσότερο «Γάλλος παρὰ Γερμανός».

Στὰ 1798 ἕνα μεγάλο δυστύχημα ἀνεστάτωσε τὴν ἡρεμὴ ζωὴ τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ τῆς Γερμανίας. Ἔχασε τὴν μητέρα του! Ὁ θάνατός της τὸν ἐβύθισε σὲ μεγάλο πένθος καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνες εἶχε κλεισθῆ στο σπῖτι του καὶ δὲν ἐβλέπε κανένα. Ἐνα κρουλόγημα πού τὸν βρῆκε ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ τὸν ἔρριξε στὸ κρεβάτι. Ὁ Σίλλερ ἐγίνε μετὰ καιρὸν καλά, μὰ οἱ γιατροὶ εἶχαν διαγνώσει, ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες, μιὰ ἀνίατη προσβολὴ τῶν πνευμόνων του.

Σὲ ὅλο τὸ διάστημα πού ἀκολούθησε ὕστερ' ἀπ' τὸ θάνατο τῆς μητέρας του, ὁ Σίλλερ παρεπονεῖτο διαρκῶς γιὰ τὴν ὑγεία του καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐργασθῆ πολὺ. Οἱ γιατροὶ μάλιστα τοῦ συνιστοῦσαν ν' ἀλλάξῃ κλίμα καὶ ν' ἀποφεύγῃ μὲ κάθε τρόπο ὅλες τὶς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς κοπώσεις. Στὰ 1804 ἕνα χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἔφυγε γιὰ τὴν Μείμαρθ ὅπου τὸν ἐκάλεσε ὁ Γκαίτε νὰ ζήσῃ κοντὰ του. Ἐκεῖ ὁ Σίλλερ ἔπαθε ἀλλεπάλληλες αἱμοπτύσεις καὶ δὲν μποροῦσε νὰ σηκωθῆ πειὰ ἀπ' τὸ κρεβάτι.

Οἱ τελευταῖες του ἡμέρες ὑπῆρξαν πολὺ τραγικὰς. Κάθε στιγμὴ πού περνοῦσε ἐβλέπε τὴν ζωὴ του νὰ φεύγῃ καὶ τὸν θάνατο νὰ πλησιάζῃ. Ἡ μόνη συντροφιά του ἦταν ὁ Γκαίτε καὶ μερικοὶ ἄλλοι φίλοι του, πού εἶχαν ἔλθει ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἀπὸ τὴν Βυτεμβέργη γιὰ νὰ παρασταθοῦν στὶς τελευταῖες του στιγμὰς.

Ὁ Φρειδερίκος Σίλλερ πέθανε ἡσυχὰ καὶ γαλήνια στὰς 9 Μαΐου τοῦ 1805. Ὁ θάνατός του ἐβύθισε σὲ πραγματικὸ πένθος ὅλη τὴν Γερμανία.

ΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ Γ΄ ΔΟΛΟΦΟΝΙΚΑΙ ΑΠΟΠΕΙΡΑΙ

Κατὰ τὴν νεότητά του ὁ Λουδοβίκος Βοναπάρτης, ὁ μετέπειτα αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων μὲ τὸ ὄνομα Ναπολέον ὁ Γ΄, εἶχε περάσει πολλὰ χρόνια στὴν Ἰταλία, τῆς ὁποίας ὅλο τὸ βόρειο τμήμα βρισκόταν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Αὐστριακῶν. Μυστικῆς ἑταιρείες τῶν ὁποίων σκοπὸς ἦτο ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἀπελευθέρωσις τῆς χώρας, εἶχαν συσταθῆ τότε πολυάριθμοι. Οἱ ἑταιρείες αὐτὲς αὐτὲς ἦσαν συμπαθεῖς σὲ ὅλη τὴν φιλελευθέρᾳ Εὐρώπῃ, καὶ ὅλες τους σχεδὸν συνεδέοντο στενὸ μὲ τοὺς «Καρμπονάροους», ἄλλη μεγάλη ὀργάνωσις, οἱ ὅποιοι ἐπέσβευαν ὅτι ἐπιτρέπετο νὰ χρησιμοποιηθῆ καθε μῆσς γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς πατρίδος τους, βασιζόμενοι στὸ γνωστὸν «ὁ σκοπὸς ἐξαγιάζει τὰ μέσα». Τὰ μέλη τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν ἀνελάμβανον δι' ὄρκου τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπακούουν τυφλὰ στοὺς διευθύνοντας τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν.

Ὁ Λουδοβίκος Ναπολέον Βοναπάρτης, εἶχε γίνει μέλος σὲ πολλὰς ἑταιρείες καὶ δι' ὄρκου εἶχε ἀναλάβει τὰς ὑποχρεώσεις του ἀπέναντί των. Μὰ τὸν ὄρκον αὐτό, ὅπως καὶ πολλοὶ τὸν θεωροῦσε ὡς μιὰ ἀπλῆ διατύπωση, πράγμα πού ἀργότερα, ὅταν ἔγεινε αὐτοκράτωρ, παρ' ὀλίγον νὰ τοῦ στοιχίσῃ ἀκριβὰ. Γιατὶ ὅλες σχεδὸν οἱ ἐναντίον του πολυάριθμοι δολοφονικῆς ἀποπειρῆς, ὀφείλονται σ' αὐτό. Ἐσχιδιάζοντο στὴν Ἰταλία, παρεσκευάζοντο στὴν Ἀγγλία καὶ γινόντουσαν στὸ Παρίσι. Ἡ Ἀγγλία ἦταν τότε τὸ ἄσυλον τῶν Ἰταλῶν συνομητῶν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων. Σχετικῶς σῶζεται μιὰ ἐπίσημη ἔκθεσις πού βρέθηκε στὰ Ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ναπολέοντος ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀναφέρομεν καὶ τὰς σπουδαιότητας τῶν ἀποπειρῶν.

Στὰς 20 Ἰουνίου 1852 ἡ Παρισινὴ ἀστυνομία, ἀνεκάλυψε σ' ἓνα σπίτι τῆς ὁδοῦ Ρέν-Μπλάνς κοντὰ στὸ κιγκλίδωμα τῶν ἀνακτόρων τοῦ Κεραμεικοῦ, ὅπου λειτουργοῦσε ἓνα ὀλόκληρον ἐργοστάσιον ἐκρηκτικῶν μηχανῶν, προσωρισμένων ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Αἱ μηχαναὶ αὐταὶ εἶχαν κατασκευασθεῖ ἀπὸ Ἰταλοὺς στὸ Λονδίνο.

Ἐξῆ μῆνες ἀργότερα, νέα συνωμοσία κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνεκαλύφθη τὴν ὁποίαν εἶχαν ὀργανώσει δύο Ἰταλοὶ καὶ ἓνας Γερμανός.

Τὸ 1853 ἓνας πρῶην λοχίας τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἀπεστάλη ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς τοῦ Λονδίνου στὸ Παρίσι γιὰ νὰ δολοφονήσῃ τὸν Να-

πολέοντα. Συνελήφθη ὅμως πρὶν ἐκτελέσῃ τὰ σχέδιά του καὶ ὠμολόγησε τοὺς συνενόχους του. Τότε συνελήφθη στὸ Παρίσι κ' ἓνας ἄλλος Ἰταλὸς ὀνόματι Καρπέλλα, ὁ ὁποῖος εἶχε βόμβες ἐπάνω του κ' ὁ ὁποῖος ὠμολόγησε ὅτι ἐσκόπευε νὰ δολοφονήσῃ τὸν αὐτοκράτορα. Συγχρόνως ἀνεκαλύφθησαν στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ Βορρᾶ βόμβες, οἱ ὁποῖες ἦσαν κανονισμένες νὰ ἐκραγοῦν τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ περνοῦσε ἀπὸ πάνω τὸ αὐτοκρατορικὸ τραῖνο.

Στις 28 Ἀπριλίου 1854, ἓνας Ἰταλὸς Πιανόρι, ἐπυροβόλησε ἀπὸ ἐλαχίστης ἀποστάσεως κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ἐπιτύχῃ. Κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐκαρτομήθη.

Λίγο ἀργότερα, τρεῖς Ἰταλοὶ, κατ' ἐντολὴν τῶν μυστικῶν κομιτῶν τοῦ Λονδίνου, πῆγαν στὸ Παρίσι γιὰ νὰ δολοφονήσουν τὸν αὐτοκράτορα. Συνελήφθησαν ὅμως πρὶν πραγματοποιήσουν τὰ σχέδια τους.

Συνέχεια ὄλων αὐτῶν τῶν ἀποπειρῶν εἶνε ἡ περίφημη ἀπόπειρα τοῦ Ὅρσίνι τῆς 14 Ἰανουαρίου 1854. Ὅπως καὶ ἡ προηγούμενη εἶπε καὶ αὐτὴ σχεδιάσθηκε στὸ Λονδίνο καὶ ἡ ἐκτέλεσίς της ἀνετέθη σὲ τέσσερες Ἰταλοὺς.

Ἦταν ἡ ὥρα ὀχτῶ καὶ μισὴ τὸ βράδυ. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐγενία ἐπῆγαιναν μὲ ἀμάξι στὴν ὄπερα. Τὴ στιγμὴ ποὺ εἶχαν φτάσει καὶ κατέβαιναν, βόμβες ἐξερράγησαν μπροστά τους μὲ τρομακτικὸ κρότο. Μιὰ στιγμὴ πανικοῦ ἐπηκολούθησε. Ὅταν τὸ αὐτοκρατορικὸ ζεῦγος κατῴρθωσε νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ ἀμάξι του, ὁ αὐτοκράτωρ ἀντελήφθη ὅτι τὸ φόρεμα τῆς αὐτοκρατειρῆς εἶχε κηλίδας αἵματος. Ὡς ἐκ θαύματος εἶχαν γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ θάνατο, μὲ μερικὲς μονάχα ἀσήμαντες πληγές. Ὁ στρατηγὸς Βαγιάν, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ἔγραφε τὴν ἄλλη μέρα σχετικῶς στὸ στρατηγὸ Καστελλάν. «Ὁ αὐτοκράτωρ γκραντζουνίστικε στὴν ἄκρη τῆς μύτης, μὰ δὲν εἶνε τίποτε. Ἡ αὐτοκράτειρα δέχθηκε ἓνα μικρὸ θραῦσμα ὀβίδος στὸ βυθούλωμα τοῦ ματιοῦ της, μὰ δὲν τῆς πονάει, ἡ ἀμάξα εἶνε γεμάτη σημάδια ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ τὴν ἔχουν τρυπήσει.»

Μετὰ τὴν ἀπόπειρα ἡ αὐτοκράτειρα, ἂν καὶ ἐξαιρετικῶς ταρμαγμένη, θέλησε νὰ παρακολουθήσῃ τὴν παράσταση, ὅπου τὸ κοινὸν τὴν ἐπευφήμησε ἐνθουσιωδῶς. Ἐνῶ μέσα ἔπαιζε τὸ μελόδραμα, ἔξω συγκέντρωναν τὰ θύματα τῆς ἀποπειρᾶς: ἑκατὸν σαράντα πληγωμένους καὶ ἑννέα νεκρούς.

Οἱ δύο αὐτοκρατορικοὶ ἀκόλουθοι καὶ ὁ ἀμαξᾶς εἶχαν τραυματισθῆ βαρεῖά. Ἐνα ἀπὸ τ' ἄλλα τῆς ἀμαξῆς εἶχε σκοτωθῆ. Στὸ σκοτωμὸ τοῦ ἀλλόγου αὐτοῦ ἀποδίδουν τὴν σωτηρίαν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μάλι-

στα ζεύγους Πέφτοντας τὸ ἄλογο παρέσυρε τὸ ἀμάξι δεξιὰ κι' ἔτσι τὸ τράβηξε ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἔξερράγησαν οἱ ὀβίδες.

Οἱ δράσται τῆς ἀποπείρας συνελήφθησαν ἀμέσως. Ἦταν τέσσαρες Ἰταλοὶ: Ὁ Ὅρσίνι, ἓνας Πιέτρι καὶ δύο ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ὁμολόγησαν τὴν ἐνοχή τους. Οἱ δύο πρῶτοι κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ ἐξετελέσθησαν στίς 13 Μαρτίου 1854. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠθέλε νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴ ζωή, μὰ τὸν μετέπεισαν οἱ αὐλικοὶ του.

Ὁ Ὅρσίνι κατήγετο ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια καὶ ἦταν μέλος τῶν Ἰταλικῶν μυστικῶν Ἐταιρειῶν. Μόλις εἶχε βγῆ ἀπὸ τὸ φρούριο τῆς Μάντουας, ὅπου ἐπὶ πολλὰ χρόνια τὸν κρατοῦσαν φυλακισμένο οἱ Αὐστριακοί. Πεθαίνοντας ὁ Ὅρσίνι, ἐφώνησε:

— Ζήτω ἡ Γαλλία! Ζήτω ἡ Ἰταλία!

* *

Τὴν ἐπαύριο τῆς ἀποπείρας ὁ κ. Κοβαλιέ-Φλωρὸν ἔγραφε πρὸς τὸ δοῦκα τῆς Ὠμάλης τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἡ χθεσινὴ ἀπόπειρα μοῦ ἔκανε καταπληκτικὴ ἐντύπωση. Ὡστόσο εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ στερεοποιήσῃ ἀκόμη περισσότερο τὸν αὐτοκράτορα στὸ θρόνο του. Ἡ περιφρόνησις πὺν προκαλεῖ ἓνα παρόμοιο ἔγκλημα, ἀποβαίνει πρὸς ὄφελος ἐκείνου, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐστρέφεται. Μπορεῖ-οἱ ἐκρηκτικὲς μηχανὲς νὰ σκορπίζουν τὸν θάνατον γύρω τους, μεγαλώνουν ὅμως τὴν αἴγλη τῶν πρηγκήπων, ὅταν δὲν τοὺς σκοτώνουν. Ἡ ἀπόπειρα τῆς 3 τοῦ Ὀμιχλώδους ἔκανε τὸν Ναπολέοντα ἀπὸ πρῶτο Ὑπατο αὐτοκράτορα. Ἡ χθεσινὴ ἀπόπειρα θὰ μεγαλώσῃ τὴν ἰσχύ τοῦ νέου μας αὐτοκράτορος. Ἔτσι συμβαίνει πολλὰς φορὲς μὲ τις ἀπόπειρες αὐτῆς: ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖο ἐπιτυγχάνουν εἶνε ὁ ἀντίθετος ἐκείνου τὸν ὁποῖο ἐπιδιώκουν»

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀνεκοινώθη καὶ στὸν Ναπολέοντα, ὁ ὁποῖος ἠδὲ χαρίστησε ἰδιαιτέρως τὸν ἐπιστολογράφο.

Ἡ ἀπόπειρα τοῦ Ὅρσίνι ἄλλ' ἔξε ὅλη τὴν ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας. Οἱ χάριτες διὰ τὰ πολιτικὰ ἀδικήματα κατηργήθησαν σχεδὸν διὰ νόμον. Ἡ ἀστυνομία καὶ προπάντων ἡ μυστικὴ, ἐνισχύθη διὰ πυλαριθμῶν πρακτόρων. Τὰ μέτρα πὺν ἐλήφθησαν στὰ σύννομα ἦταν τέτοια, ὥστε πολλὰς φορὲς κατέσχεσαν ὡς βόμβες...μπύλλιες τοῦ μπιλλιάδου καὶ ἄλλα παρόμοια παιγνίδια. Ὡς καὶ τις κίσσεις τῶν πορτοκαλιῶν πὺν ἔφθαναν ἀπὸ τὴν Ἰσπανία στὴ Γαλλία τις ἀνοίγαν καὶ τις ἐξήταζαν μὲ ἐξαιρετικὴ προσοχή!

Ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα δὲν ἐμπόδισαν τοὺς συνωμώτας νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ἔργο τους καὶ κατὰ τὸ Σεπτέμβριο τοῦ ἰδίου ἔτους κατέσχε-

σαν στο Σαιν—'Ετιέν μιὰ κάσσα μὲ μπόμπες ὅμοιες μὲ κείνες πού εἶχε χρησιμοποιήσει ὁ 'Ορσίνι.

Εἶπαμε παραπάνω ὅτι ἡ αὐτοκρατορία ἔδειξε ἀρκετὴ ψυχραιμία κατὰ τὴν ἀτόπεια, μὰ ἡ συγκίνησις τὴν ὁποία ἐννοίωσε ἦταν τέτοια ὥστε ὅταν περνοῦσε ἀπὸ κόσμο μὲ ἀμάξι φοβόταν πάντοτε μιὰ καινούργια ἀπόπεια. Τὸ φόβον αὐτὸ τὸν εἶχε ἐπὶ πολλὰ χρόνια.

Κατὰ τὸ 1760 μάλιστα, ὅταν κατὰ τὴ διάρκεια ἐνὸς ταξιδίου των, οἱ δύο αὐτοκράτορες ἐπῆγαν καὶ στὴ Λυόν, ἐνῶ τὸ ἀμάξι τους διέσχισε τὰ πλήθη γιὰ νὰ φθάσῃ στοὺς δημαρχεῖο, ἕνας ἄνθρωπος προχώρησε πρὸς αὐτὸ γιὰ νὰ ὑποβάλλῃ μιὰ ἔγγραφο αἴτηση στὸν αὐτοκράτορα. Ἀμέσως, ἡ αὐτοκρατορία νομίζοντας πὼς ἐπρόκειτο περὶ ἀποπείρας, ἀνασηκώθηκε περὶτρομη.

— Δὲν ἦταν τίποτε, ἔλεγε σχετικῶς ὁ στρατάρχης ντὲ Κουτελλάν, πού θυμήθηκε τὶς μπόμπες τοῦ 'Ορσίνι, μπρὸς τὴν "Όπερα!...

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ ΓΕΜΑΤΗ ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΚΑΙ ΦΤΩΧΕΙΑ

Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἀπὸ τὴ στιγμή πού γεννήθηκε μέχρι τοῦ θανάτου του εἶχε πάντοτε ἀχώριστη συντροφισσά του τὴ φτώχεια. Λίγο προτοῦ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴ Σμύρνη, παρεκάλεσε τὸ φίλο του Πρωτοψάλτη νὰ πωλήσῃ μερικὰ ἐπιπλά του καὶ σκεύη, ἐλπίζοντας ὅτι μὲ τὰ χρήματα πού θὰ ἔπαιρνε θὰ μπορούσε νὰ συντηρηθῇ. Κατὰ τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1782, ὁ Κοραῆς ἔγραφε στοὺς φίλο του ἀπὸ τὸ Λιβόρνο τὰ ἑξῆς :

«... Σοῦ ὑπερθυμίζω νὰ ἐπιμεληθῆς τὴν πώλησιν ἐκείνων τῶν ὀλίγων πραγμάτων διὰ νὰ μοῦ στείλῃς χωρὶς ἀναβολὴν τὰ ἐξ αὐτῶν συναχθησόμενα ἀργύρια».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πρωτοψάλτης εὑρίσκει πολλὰ ἐμπόδια γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ φίλου του, ὁ Κοραῆς τοῦ ἔγραψε πάλι :

«... Πίστευσόν μοι ὅτι ὅταν ἦλθεν ἡ πόστα καὶ δὲν ἔλθοι τὰ ἐπιζόμενα, ἠγανάκτησα μεγάλως μάλιστα διότι ἐπρόσμενον αὐτὰ τὰ ὀλίγα ἀργύρια, διὰ ν' ἀγοράσω μερικὰ ἀναγκασιότατα βιβλία, χωρὶς τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάγω ἐμπρός... Ὅσα εἶδη ἰδικά μου ἔμειναν εἰς χεῖρας σου, κάμε τρόπον (νὰ ζῆς) νὰ τὰ πωλήσῃς τὸ γρη-

γορώτερον· τὸ νὰ προσμένῃς περισσότερον εἶναι ἀνωφελές· εἶπε τοῦ ἀδελφοῦ μου νὰ σοῦ δώσῃ καὶ μερικὰ ὑποκάμισα παλαιὰ διὰ νὰ τὰ πωλήσῃς καὶ αὐτὰ».

Ἐπιτὸς τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὁ Κοραῆς παρακαλοῦσε τὸν Πρωτοψάλτη νὰ πουλήσῃ τὸ ρολόγι πού τοῦ εἶχε ἀφίση, ἀκόμη δὲ καὶ ἕνα σιδηροῦν κιβώτιον· ἂν δὲν τὸ ἔκαμες, μὴ βραδύνης νὰ τὸ κάμῃς, διότι εἶμαι γυμνὸς ἀκόμη ἀπὸ βιβλία καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα. Ἄν εἶναι ἀδύνατον νὰ πωλήσῃς εὐθὺς τὸ ὄρολόγιον, παρακάλεσον τὸν ἐξάδελφόν μου Κ. Διαμαντῆν νὰ σὲ δανείσῃ 50 γρόσια, λαβὼν πρὸς ὄραν ἐνέχυρον τὸ ὄρολόγιον καὶ πέμψον μοι αὐτὰ χωρὶς ἀναβολήν.

Ἡ φτώχεια τοῦ Κοραῆ ἦταν τόσο μεγάλη πὺ πολλὰ φορὰς δὲν εἶχε οὔτε τὰ ταχυδρομικὰ καὶ ἔστειλε τὰ γράμματά του στὸν Πρωτοψάλτη μὲ ταξειδιῶτες. Ὁ Πρωτοψάλτης πάλι πὺ ἀργοῦσε νὰ λάβῃ τὰ γράμματα, στενοχωριόταν γιὰτὶ ἀπὸ τὸν Κοραῆ περίμενε νὰ μάθῃ καὶ τὰ μεγάλα πολιτικὰ γεγονότα τῆς Εὐρώπης. Καὶ ὁ Κοραῆς τοῦ ἀπαντοῦσε:

«...Νὰ μὴν αἰτιάσαι μήτε Γάλλους μήτε Μαλιέζους, ἀλλὰ τὴν κατάρτατον πενίαν, ἧς οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλέστερον».

Ὁ Κοραῆς μὲ μεγάλη του λύπη καὶ στενοχώρια ἀναφέρει κἀθε φορὰ τὰ χρέη του γράφοντας ὅτι ἐσορτῆ ἐσορτῶν καὶ πανηγυρὶς πανηγύρεων θὰ εἶνε γι' αὐτὸν ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη πὺ θὰ τὸν ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ πληρώσῃ ὅ,τι ὀφείλει. Στὸν καιρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Κοραῆς εὐρισκόμενος στὸ Παρίσι ἀναγκάστηκε νὰ πουλήσῃ πολλὰ βιβλία του γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα. Ἴδου τὸ σχετικὸ κομμάτι ἀπὸ γράμμα του:

«...Ἦναγκάσθην νὰ πωλήσω μέρος τῶν βιβλίων μου διὰ νὰ μὴ λιμοκτονηθῶ. Εἰς αὐτὸν τὸν φρικώδη χειμῶνα (1796) ἔχασα τὰ δύο τριτημόρια τοῦ αἵματός μου ἀπὸ τὰς αἰμορροΐδας, πολλάκις δὲ ἐλιποθύμησα. Ἐλευθερωθεὶς καὶ ἀπὸ αὐτό, εἶχον χρειάν καὶ περισσοτέρας τροφῆς καὶ περισσοτέρας ἀναπαύσεως τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ σώματος διὰ ν' ἀναλάβω τὰς δυνάμεις μου. Ἡ τροφή μου ἐστάθη πολλάκις μία οὐγγιὰ ἄρτου καθ' ἡμέραν, ἐπειδὴ ἡ λίτρα τοῦ ἄρτου ἐπωλήθη ἕως εἴκοσι γρόσια.»

(Ὁ Ἕλληνας σοφὸς συνήθιζε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ ἀρχαῖο ρητό: «Ὁὐδὲν ἀθλιώτερον ἀπόρου γέροντος». Στὰ 1824 ἡ φτώχεια τοῦ Κοραῆ εἶχε φτάσει σὲ μεγάλο βαθμό. Στὶς 7 Νοεμβρίου γράφει στὸ φίλον του Ρώτα:

«...Μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι κανεὶς ἐκ τῶν ἐδῶ ὀλίγων φίλων μου, ἂν

ἐγνώριζε τὴν κατάστασίν μου, δὲν ἤθελε μὲ ἀνασύρει πάραυτα ἀπὸ τὴν ὁποῖαν βασανίζομαι γέενναν ἡμέρας τε καὶ νυκτός. Δὲν τὸ λέγω παραμύθια. Ἰδοὺ τί μὲ συνέβη ταύτας τὰς ἡμέρας. Ἐνας ἀπὸ τοὺς εἰρημένους φίλους μου, ὁ τυπογράφος Λιδότος, νέος χαριτωμένος ἔμαθεν ὅτι πωλῶ μέρος τῆς βιβλιοθήκης μου. Χωρὶς νὰ μὲ φανερώσῃ τίποτε περὶ τούτου ἤρchiσε νὰ μὲ προσφέρῃ δάνεια ὧν εἶχον χρεῖαν. Βλέπων ὅτι δὲν τὰ ἐδεχόμην μοῦ ἐπρότεινε ν' ἀγοράσῃ τὴν βιβλιοθήκην μου μὲ συνθήκην νὰ μὴ τὴν παραλάβῃ ἢ μετὰ τὸν θάνατόν μου. Τὸν εὐχαρίστησα ἐκ ψυχῆς, λέγων ὅτι δὲν κατήντησα ἀκόμη εἰς τὴσὴν ἀνάγκην».

Ἐκ τῆς ὑπερηφάνειαν ὁ Κοραῆς ἔκρυβε ἀπὸ τὸν κόσμον τὴ φτώχεια του. Ἦταν ὄχι μόνον ἀξιοπρεπής, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπρεπής.

— Δὲν λυποῦμαι ὅτι εἶμαι φτωχὸς ἔλεγε, ἀλλὰ τὴν καρδιά μου, σπαράζει ὁ φόβος μήπως ἡ φτώχεια μὲ κάνει νὰ χάσω τὴν ἀνεξαοτησία μου.

Ὅταν ἔμαθε ὅτι ὁ Κοντόσταυλος καὶ ὁ Ρώτας προέτρεψαν τοὺς ἄλλους Χίους νὰ βοηθήσουν τὸν Κοραῆ. ὁ φιλότιμος σοφὸς τοὺς ἔγραφε: «Σᾶς παρακαλῶ θερμῶς νὰ παύσητε νὰ ἐνοχλήτε τοὺς συμπολίτας δι' ἐμέ». Καμμιά φορὰ κανένας Χιώτης τοῦ ἔστειλε χρήματα. Τότε ὁ Κοραῆς βιαζότανε νὰ τοῦ στείλῃ ἀντίτυπα τῶν ἔργων του ἰσῆς ἀξίας. Κάπου γράφει: «Ἐπιθυμοῦσα νὰ συνεργήσω περισσότερον εἰς τὴν ὠφέλειαν τῆς Πατρίδος ἀλλ' ἡ ἔλλειψις πόρων μὲ ψήνει καὶ μὲ τηγανίζει».

Ἐκ τῆς Γενάρῃ τοῦ 1825 μέχρι τοῦ θανάτου του ὁ Κοραῆς συντηρεῖτο ἀπὸ δάνειον ἐτήσιον μὲ τόκο 9 ο)ο μὲ ἐνέχυρον τὴ βιβλιοθήκην του καὶ τὶς ἐκδόσεις του. Μὲ τὸ πρόσχημα τοῦ δανείου γὰρ νὰ μὴ προσβληθῇ ἡ φιλοτιμία τοῦ σεβαστοῦ γέροντος τοῦ εἶχαν προσφέρῃ κἀνοντας ἔρανον οἱ Ζαῆς Βλαστός ἀνὰ 600 φράγκα κατ' ἔτος, ὁ Ι. Πέτας 500, ὁ Ἀμβρόσιος Ράλλης τῆς Τεργέστης 300 καὶ ἄλλοι Χῖοι μικρότερα ποσά. Ὁ Κοραῆς ποὺ ἦταν τότε 80 ἐτῶν, ἐνόμιζε ὅτι λαμβάνει χρήματα ἀπὸ δάνεια ἐπὶ ὑποθήκην τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐκδόσεων του ἀλλ' οἱ γενναῖοι χρηματοδότες ἤξεραν ὅτι ἔκαναν τιμὴ καὶ δόξα στὸν ἑαυτό τους βοηθοῦντες τὸ «σοφὸ Κοραῆ» τὸ καύχημα τῆς Χίου, τὸν μεγάλο συμπατριώτη τους, τὸν μεγαλόστομον κήρυκα τῶν Ἑλληνικῶν Δικαίων.

ΠΩΣ ΕΛΥΘΟΝΤΟ ΑΙ ΕΡΩΤΙΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Σὲ καμμὶ ἄλλῃ ἐποχῇ, οὔτε στὴν ἀρχαιότητα, οὔτε στοὺς Ρωμαί-
κούς χρόνους, δὲν ἐθριάμβευσε τόσο ὁ Ἔρωσ, ποτὲ δὲν πῆρε τόσο ἐ-
πίσημο χαρακτῆρα ὅσο κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Θὰ σᾶς φανῇ ἴσως ἀπί-
στευτο αὐτό, γιὰτι ξέρετε ὅτι ὁ μεσαιῶν ὑπῆρξε ἐποχὴ σκότους καὶ ἀυ-
στηρότητος. Καὶ ὅμως ὁ Ἔρωσ, κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, εἴταν ὁ με-
γάλος μοχλὸς ποὺ κινοῦσε τὰ πάντα. Αὐτὸς διηύθυνε καὶ τὴν Ἱερὰ
Ἐξέταση ἀκόμη. Ὁ μεσαιῶν ἦταν, μὲ δυὸ λόγια ἡ ἐποχὴ τῆς βασιλεί-
ας τῶν γυναικῶν. Ἰόσο σοβαρά, τόσο ἐπίσημα τὸ εἶχαν πάρη τότε τὸ
ζήτημα τοῦ ἔρωτος ὥστε εἶχαν ἰδρυθῆ καὶ τακτικὰ δικαστήρια ποὺ ἐ-
ξεδίκαζαν τὰς μεταξὺ τῶν ἐρωτευμένων διαφορὰς καὶ τὰς ἔλυαν, ἀπο-
νέμοντα δικαιοσύνην.

Οἱ δικασταί, ποὺ ἐξεδίκαζαν τὶς ἐρωτικὰς ὑποθέσεις, στὰ δικαστή-
ρια αὐτά, ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον, διόσημες ἀριστοκρατίδες κυρίως καὶ
εὐγενεῖς ἱππῶται, ἐκλεγόμενοι μεταξὺ τῶν θεωρουμένων φρονίμων.
Πολλὲς φορὰς στὰ ἐρωτικὰ δικαστήρια μετεῖχαν καὶ διάφοροι τροβα-
δοῦροι. Αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων αὐτῶν αἱ ὁποῖαι ἐξεδίδοντο
μ' ἐξαιρετικὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλεια, χρησιμοποιεῖν ὡς νόμοι γιὰ κάθε
νέα ὑπόθεση παρομοίως φύσεως ποὺ ἀνεφύετο στὸ μέλλον καί, σύμ-
φωνα μὲ αὐτές, ἐλύετο ἡ διαφορὰ.

Τὰ μεγαλειότερα ἐρωτικὰ δικαστήρια τῆς Γαλλίας, τὰ ὁποῖα διετη-
ρήθησαν ἀπὸ τὸν 12ον ὡς τὸν 15ον μ. χ. αἰῶνα ἦσαν πέντε: τῆς Γα-
σκῶνης, τῆς ὑποκομήσης τῆς Ναρθόν, τῆς βασιλίσσης Ἐλεονώρας,
τῆς κομήσης τῆς Καμπάνιας καὶ τῆς κομήσης τῆς Φλάνδρας. Χιλιά-
δες ἐρωτικῶν διενέξεων καὶ διαφορῶν εἶχαν ἐκδικασθῆ σ' αὐτά, κα-
θὼς ἐπίσης, καὶ χιλιάδας ἀποφάσεων εἶχαν ἐκδόσει.

Θ' ἀναφέρουμε ἐδῶ μερικὰς ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις των, οἱ ὁποῖες καὶ
περιέργες εἶνε καὶ χαρακτηριστικὲς τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς.

Κάποτε ὁ φίλος μιᾶς εὐγενοῦς κυρίας εἶχε ἐκστρατεύσει μαζὺ μὲ
τοὺς σταυροφόρους στὴν Παλαιστίνη. Εἶχε περᾶσει πολὺς καιρὸς ἀπὸ
τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ οὔτε ἦταν κἂν γνωστὸ πότε ἐπρόκειτο νὰ
γυρῆ πίσω. Ἡ φίλη του, βλέποντα: πῶς ὁ ἱππότης τῆς ἦταν ζήτημα
ἂν θὰ ἐπέστρεφε ποτέ, θέλησε νὰ παντρευθῆ μὲ κάποιον ἄλλον. Μὰ
τότε ἕνας φίλος τοῦ σταυροφόρου ἱππότη ὑπέβαλε ἔνσταση κατὰ τοῦ
γάμου τῆς στὸ ἐρωτικὸ δικαστήριον τῆς κομήσης τῆς Καμπανίας τὸ

όποιον πριν ακόμη εκδικάση την υπόθεση, διὰ μιᾶς πράξεώς του ἐπέβαλε στήν εὐγενῆ κυρία, ν' ἀναβάλῃ τὸ γάμο της μέχρις ὅτου εκδικάσῃ ὀριστικῶς τὴν υπόθεση. Τέλος μετὰ λίγες μέρες τὸ δικαστήριον συνήλθε καὶ τὸ ζήτημα ἐτέθη ὡς ἑξῆς εἰς τοὺς δικαστάς: «Μπορεῖ μιὰ γυναῖκα τῆς ὁποίας ὁ φίλος πεθαίνει, μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου του νὰ παντρεφτῆ ἄλλον καὶ ἀκόμη περισσότερον μπορεῖ νὰ παντρεφτῆ ἅμα ὁ φίλος της ἀπουσιάζει καὶ στερεῖται εἰδήσεών του;»

Οἱ δικασταὶ τοῦ ἐρωτικοῦ δικαστηρίου ἀφοῦ συνεσκέφθησαν ἀρκετὴ ὥρα, ἐξέδωσαν τὴν ἀκόλουθον ἀπόφασιν: «Ἡ ἀπουσία τοῦ φίλου δὲν δικαιολογεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπιστίαν τῆς φίλης του. Τότε μόνον δικαιολογεῖται ἡ ἀπιστία ὅταν καὶ αὐτὸς ἀθέτησεν τὰς πρὸς τὴν φίλην του ὑποσχέσεις του. Ἡ στέρησις εἰδήσεών του δὲν μπορεῖ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, γιατί πιθανὸν νὰ μὴν ἔγραφε στὴ φίλην του ἀπὸ τὸ φόβον μήπως παραπέσουν οἱ ἐπιστολές του καὶ ἀνακαλυφθοῦν ἔτσι τὰ ἐρωτικά του μυστικά.»

Κάποιαν ἄλλη φορὰ ἓνας νέος εἶχε ἀγαπήσῃ μιὰ σκληρόκαρδη κόρη, πρὸς τὴν ὁποία δὲν ἔπαυε νὰ στέλνῃ πλοῦσια καὶ πολύτιμα δῶρα μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἴσως ἔτσι θὰ μαλάκωνε τὴν καρδιά της. Ἐκείνη ὅμως μ' ὄλον πόνον ἐδέχετο μ' εὐχαρίστησιν τὰ δῶρα του, ἐξακολουθοῦσε νὰ παραμένῃ, ἀσυγκίνητη στὸν ἐρωτὰ του. Στὸ τέλος, ὁ νέος, ἀπελπισμένος πειά, κατέφυγε στὸ δικαστήριον τῆς βασιλείσεως Ἐλεονώρας, ζητῶντας δικαιοσύνην. Τὸ δικαστήριον, ἀφοῦ συνεδρίασε, ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασίν του, στὴν ὁποία μετὰ τῶν ἄλλων ἔγραφε ὅτι «ἡ παραδοχὴ τῶν δῶρων ἔχει σημασίαν ἀνταποκρίσεως στὸ ἐρωτικὸ αἶσθημα τοῦ προσφέροντος». Δὲν ξέρομε μόνον ἂν ἀνάγκασε καὶ τὴ σκληρόκαρδη νέα νὰ πάρῃ τὸν ἀπελπισμένον ἐραστή της.

Μία ἄλλη πάλι φορὰ, ἓνας νέος ἐπειδὴ ἐτόλμησε νὰ ἐκθέσῃ στὴ δημοσιότητα τὶς ἐρωτικὰς ἐπιστολὰς τῆς φίλης του, ἐμηνύθη ὑπὸ τῆς ἐνδιαφερομένης στὸ ἐρωτικὸ δικαστήριον τῶν κυριῶν τῆς Γασκώνης. Τὸ δικαστήριον αὐτό, κατόπιν πολυῶρου συνεδριάσεως ἐξέδωκε αὐστηροτάτην ἀπόφασιν. Κατ' εὐχὴν τὸν ἀδιάκριτον νέον νὰ ἀπέχῃ τοῦ ἐρωτος ἐφ' ὅρου ζωῆς. Ἐπίσης διέτασσε καὶ ὅλες τὶς γυναῖκες τῆς δικαιοδοσίας του νὰ τὸν ἀποφεύγουν καὶ νὰ μὴ τὸν πλησιάζουν. Προσέθεσε δὲ στὴν ἀπόφασίν του ὅτι ἂν καμμιά γυναῖκα παρέβαινε τὴν ἀπαγόρευσίν του καὶ ἐπλησίαζε τὸν ὑπὸ ἐρωτικὴ ἀπαγόρευση νέον, τότε ἔπρεπε ὅλες οἱ ἄλλες ἔντιμες γυναῖκες νὰ τὴν ἀποστρέφονται καὶ νὰ μὴν ἔρχονται σὲ καμμιά ἐπικοινωνία μαζί της, νὰ τῆς κηρύξουν δηλαδὴ μοϊκοτάζ!

Πολλές φορές όταν καμμιὰ ἐρωτική υπόθεσις ἦταν περίπλοκη παρεπέμετο ἀπὸ τὸ δικαστήριον σὲ διαφόρους ποιητάς, οἱ ὅποιοι ὡς μᾶλλον ἀρμόδιοι στὰ ἐρωτικά ζητήματα παρεκαλοῦντο νὰ ἐκθέσουν τὰς ἀντιλήψεις των ἐπ' αὐτῆς. Οἱ ποιηταὶ ἀφοῦ ἐμελετοῦσαν μὲ προσοχὴ τὴν υπόθεσιν, ὑπέβαλον κατόπιν στὸ δικαστήριον τὰ πορίσματα των ἐγγράφως. Τὰ πορίσματα αὐτὰ ἐλέγοντο ἔ ρ ι δ ε ς, τὸ δὲ δικαστήριον ἀφοῦ ἐλάμβανε ὑπ' ὄψει του ὅλες τὶς ἐκθέσεις τῶν ποιητῶν ἐδιάλεγε τὴν καλλίτερη καὶ ἐβασίζετο ἐπ' αὐτῆς γιὰ νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασίν του.

Σὲ ὅποιον μέρος δὲν ὑπῆρχαν διαρκῆ ἐρωτικὰ δικαστήρια, ὁσάκις ἀνεφύετο καμμιὰ ἐρωτικὴ διαφορὰ συνεκροτοῦντο ἔκτακτα ἢ διαιτητικά, ὅπως ἐλέγοντο μὲ μέλη ἐκλεγόμενα καὶ ἀπὸ τὰ δύο φύλα. Τὰ ἔκτακτα δικαστήρια ἐξέδιδαν τὰς ἀποφάσεις των, βασιζόμενα ἀποκλειστικῶς στὰ πορίσματα τῶν ποιητῶν.

Κάποτε στὸ δικαστήριον, τῆς κομῆσις τῆς Καμπανίας, ἐνῶ ἐξεδίκαζε κάποια συζυγικὴ διαφορὰ, ἐτέθη ἔξαφνα τὸ ἐρώτημα: «Μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ πραγματικὸς ἔρωσ μεταξὺ δύο συζύγων;» Τὸ δικαστήριον ἀφοῦ ἔθεσε ὑπ' ὄψει διαφορῶν ποιητῶν τὸ ὑποβληθὲν ζήτημα καὶ ἀφοῦ ἐμελέτησε τὰς γνώμας των ἐπ' αὐτοῦ, ἐξέδοσε τὴν ἀκόλουθον ἀπόφασιν: «Ἡμεῖς λέγομεν καὶ βεβαιοῦμεν, δυνάμει τῆς παρουσίας ὅτι ὁ ἔρωσ δὲν δύναται νὰ ἐπιτείνῃ τὰ δικαιώματά του ἐπὶ δύο συνεζευγμένων ἀτόμων. Οἱ μὲν ἐρασταὶ συμφωνοῦντες ὑποβάλλονται οἰκιοθελῶς εἰς διαφόρους ὑποχωρήσεις ἀνευ οὐδεμιᾶς ὑποχρεώσεως ἢ ἀνάγκης, οἱ δὲ σύζυγοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δέχωνται κατὰ χρέος ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὰς θελήσεις καὶ νὰ μὴν ἄρνεῖται τίποτε ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον. Ἡ ἀπόφασις δὲ αὐτὴ τὴν ὁποίαν ἐξεδόσαμεν μετὰ ὄριμον σκέψιν καὶ τῆ συναινέσει πολλῶν κυριῶν, ἃς ἔχη δι' ὑμᾶς σταθερὸν καὶ ἀπαραβίαστον κῦρος. Οὕτως ἀπεφασίσθη ἐν ἔτει 1174, τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Καλενδῶν, Ἰνδικτιῶνος Ζ'.»

Ἐδῶ ὅμως προβάλλει τὸ ἐρώτημα: Ποῦ ἐβασίζετο τὸ κῦρος, ἡ ἀρχὴ καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν; ἀπλούστατα, στὴν κοινὴ γνώμη, ἡ ὁποία ἐθεωροῦσε τὰ δικαστήρια αὐτὰ ἐπίσημα καὶ τὰς ἀποφάσεις των ἱερὰς.. Ὅταν, δέ, ὡς γνωστὸν, στηρίζεται στὴν Κοινὴ Γνώμη, ἐπιβάλλεται καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς. Γι' αὐτὸ δὲ καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐρωτικῶν δικαστηρίων ἦσαν ἀπείρως ἰσχυρότεροι ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις τῶν σημερινῶν δικαστηρίων, αἱ ὁποῖαι στηρίζονται γιὰ νὰ ἐκτελεσθοῦν σὲ ὅλας τὰς ἐνόπλους δυνάμεις ἐνὸς κράτους.